

“Vsemogoči vodik” – energijski vidik bodočnosti

Blaž Likozar¹, Sašo Gyergyek², Andraž Pavlišič¹,
Anže Prašnikar¹, Matej Huš¹

¹ Kemijski inštitut, Slovenija

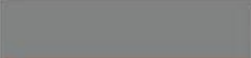

² Inštitut Jožef Stefan, Slovenija

Vodik

Ali je zeleno gorivo?

- Brez neposrednega onesnaževanja.
- Običajna pridelava povzroča emisije CO₂.
- Dekarbonizacija pri H₂ mora biti v sozvočju s spreminjanjem proizvodnje H₂.

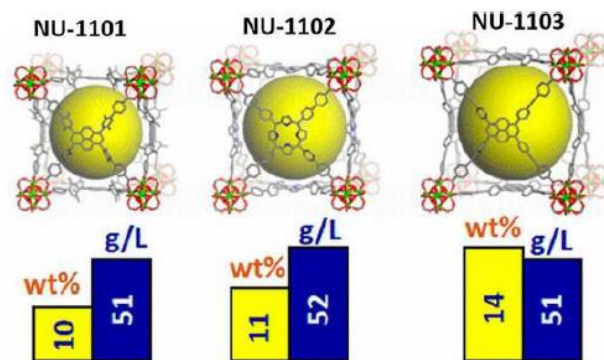
The Hydrogen Colour Spectrum

COLOUR	DESCRIPTION: FEEDSTOCK
	Grey: natural gas reforming without CCUS
	Brown: brown coal (lignite) as feedstock
	Blue: natural gas reforming with CCUS
	Green: electrolysis powered through renewable electricity
	Pink: electrolysis powered through nuclear energy
	Turquoise: methane pyrolysis
	Yellow: electrolysis powered through electricity from solar
	Orange: electrolysis powered through electricity from wind

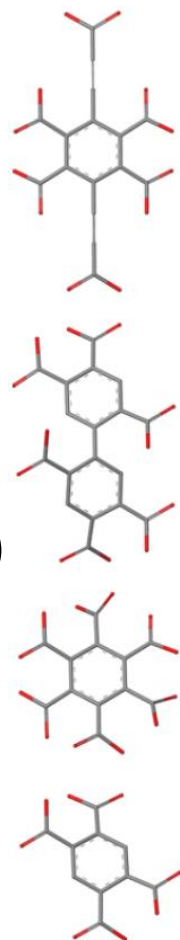
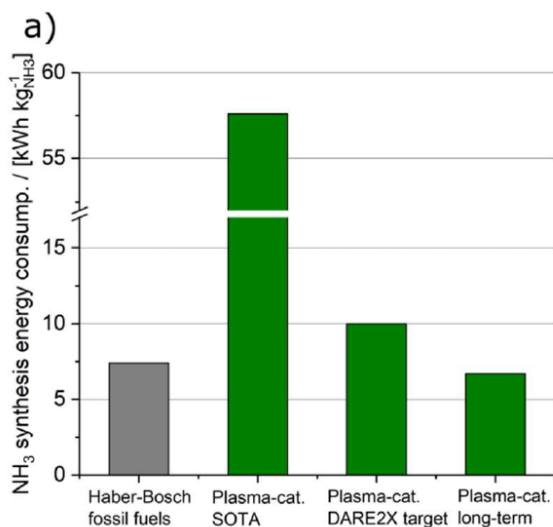

Skladiščenje vodika

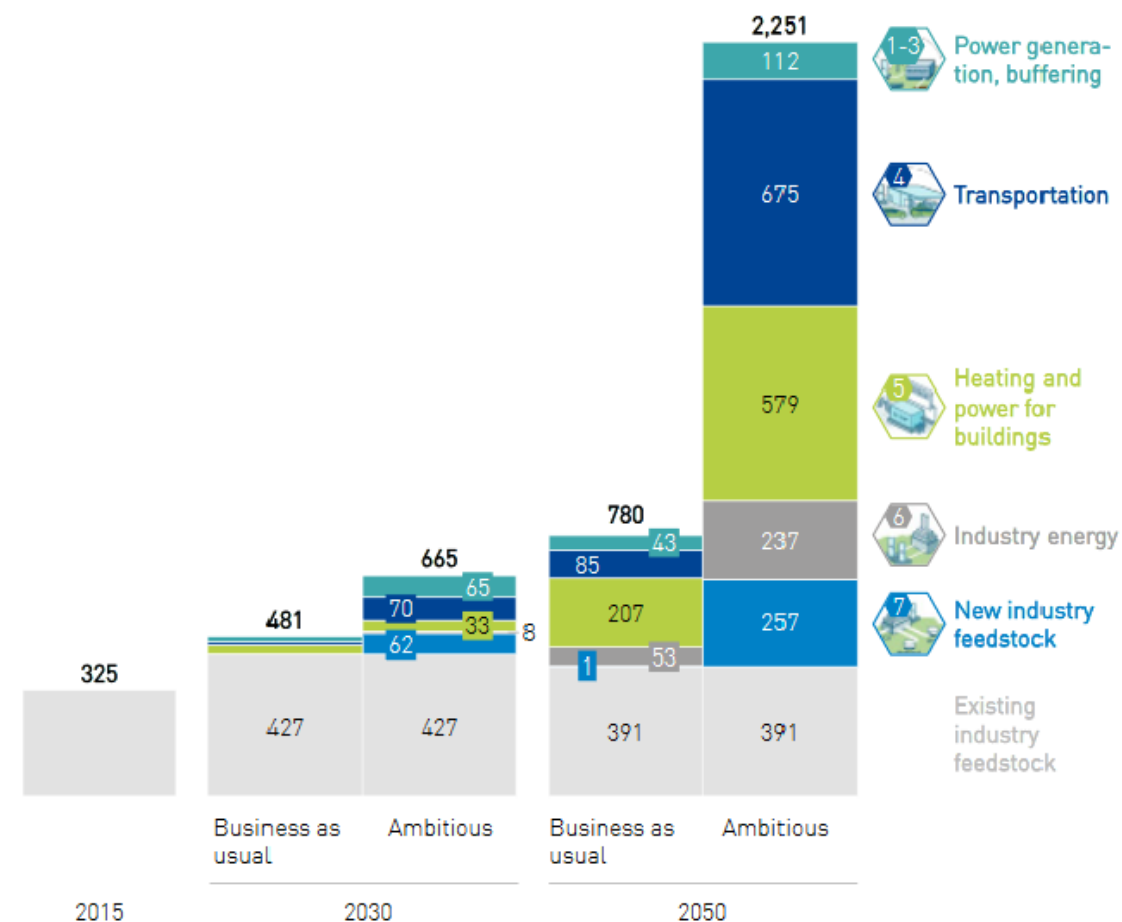
Fizikalno skladiščenje

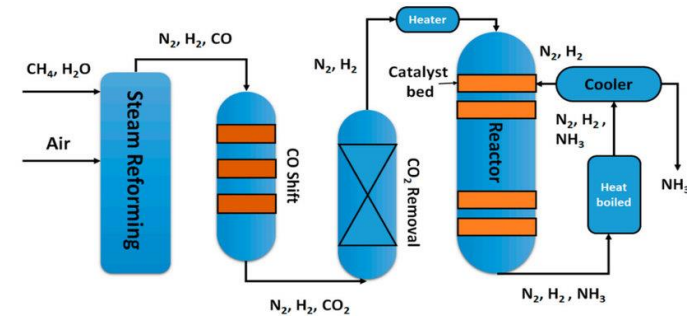
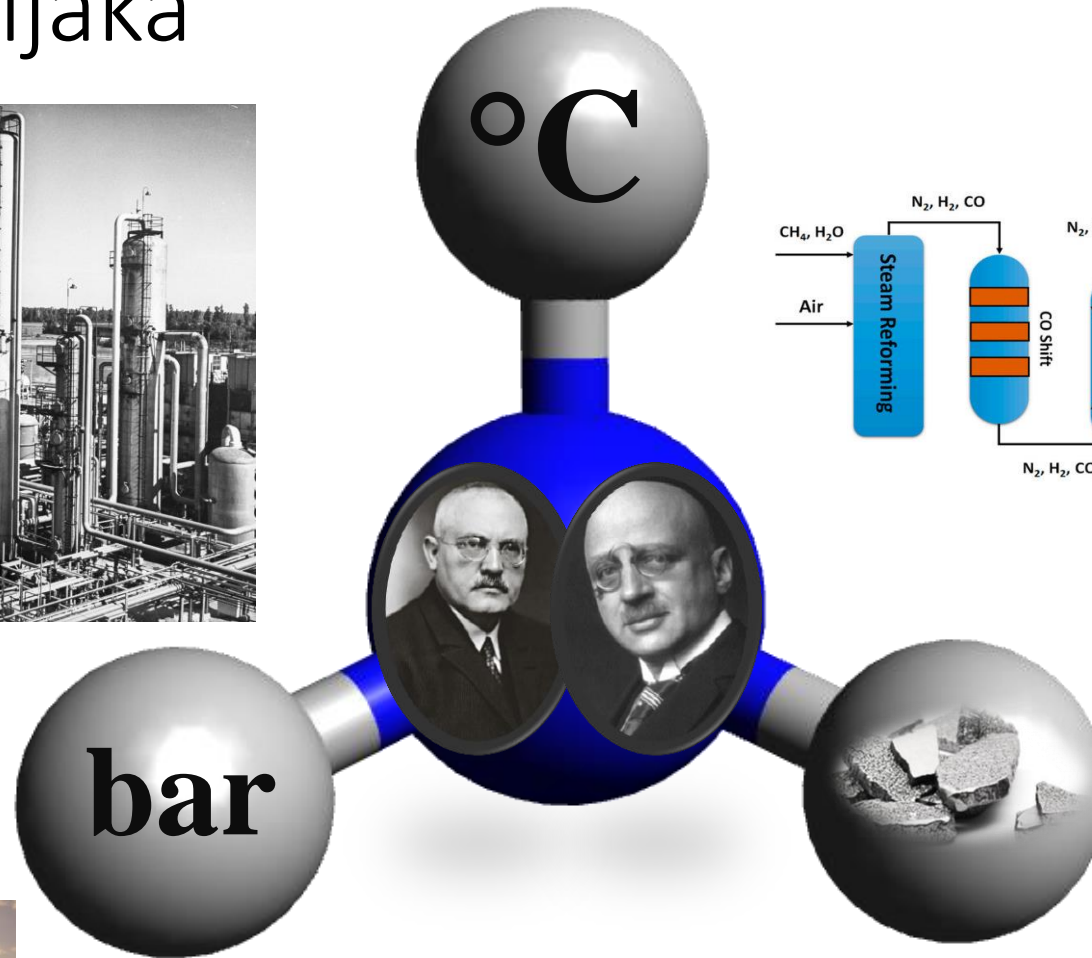
Kemijsko skladiščenje (amonijak)

Final energy demand	14,100	11,500	9,300
Thereof H ₂	2%	4% 6%	8% 24%

Haber – Bosch proces, sinteza amonijaka

This Photo by Unknown Author is licensed under [CC BY-NC-ND](#)

https://en.wikipedia.org/wiki/Haber_process (16.3.2023)
<https://www.luciteria.com/elements-for-sale/iron-metal> (16.3.2023)
<https://www.wired.com/2016/05/chemical-reaction-revolutionized-farming-100-years-ago-now-needs-go/> (16.3.2023)
 V. Palma et al, Platinum Based Catalysts in the water Gas Shift Reaction: Recent Advances, metals, 2020

Haber – Bosch proces

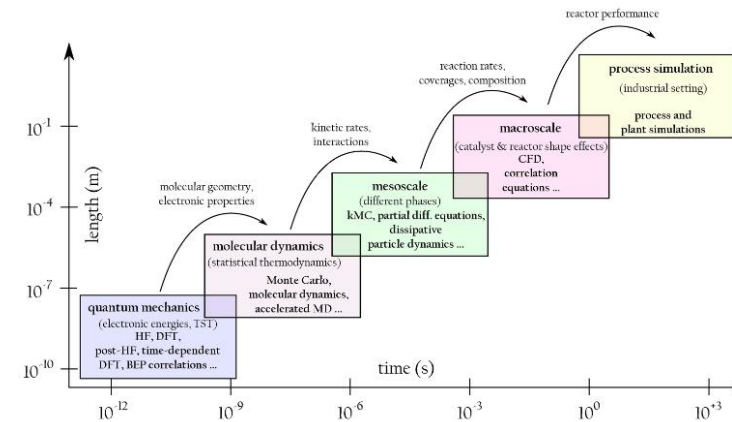
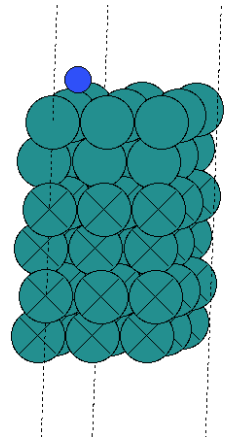
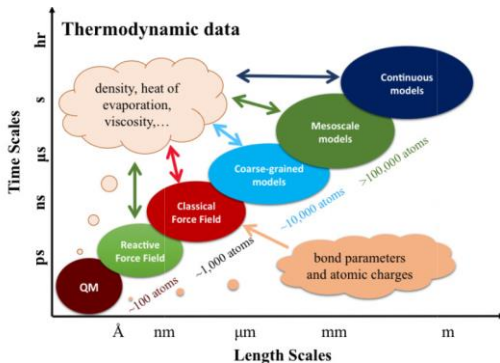
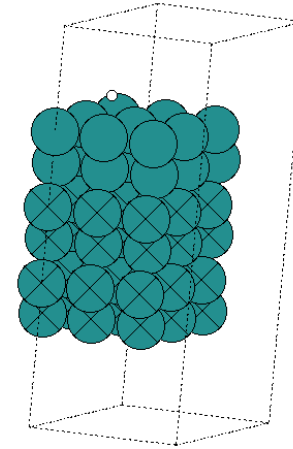
Disociacijski mehanizem

1. $N_2(g) + 2 * \rightleftharpoons 2N^*$
2. $H_2(g) + 2 * \rightleftharpoons 2H^*$
3. $N^* + H^* \rightleftharpoons NH^* + *$
4. $NH^* + H^* \rightleftharpoons NH_2^* + *$
5. $NH_2^* + H^* \rightleftharpoons NH_3^* + *$
6. $NH_3^* \rightleftharpoons NH_3 + *$

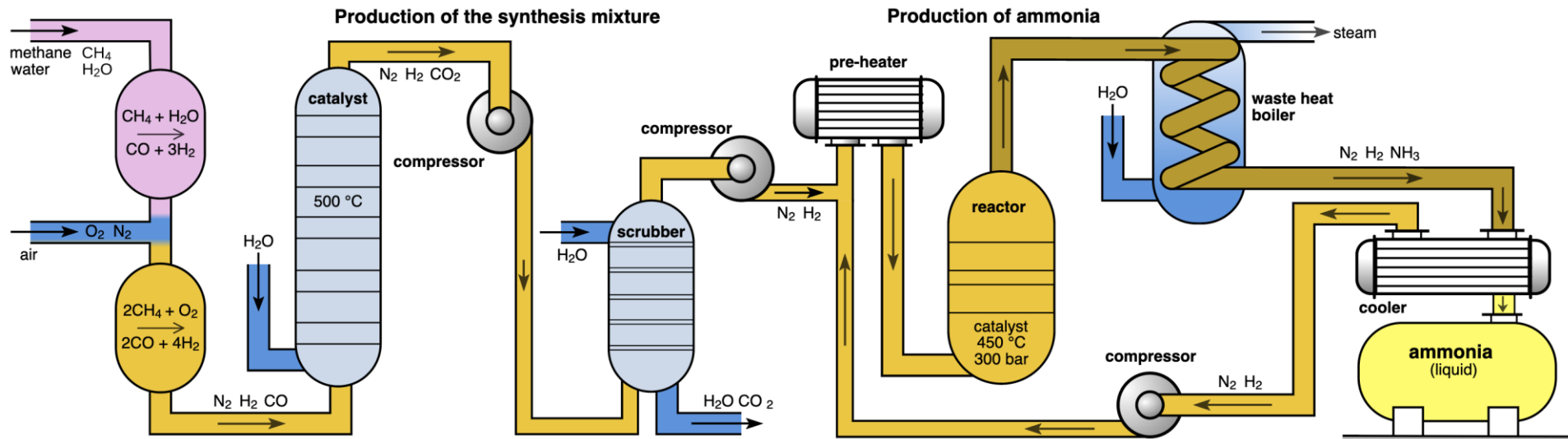
Asociacijski mehanizem

1. $N_2 + \frac{1}{2}H_2 + 3 * \rightleftharpoons N_2H^{**} + *$
2. $N_2H^{**} + H^* \rightleftharpoons N_2H_2^* + 2 *$
3. $N_2H^{**} + H^* \rightleftharpoons NH^* + N^* + H^*$
4. $NH^* + H^* \rightleftharpoons NH_2^* + *$
5. $NH_2^* + H^* \rightleftharpoons NH_3^* + *$
6. $NH_3^* \rightleftharpoons NH_3 + *$

- Haber-Bosch proces
 - 400 - 500 °C, 100 - 400 bar
 - Katalizator Fe
- 2 – 3 % globalne energije za proizvodnju amonijaka
 - Haber – Bosch proces + H_2 proizvodnja
- CO_2 emisije
- Gnojila

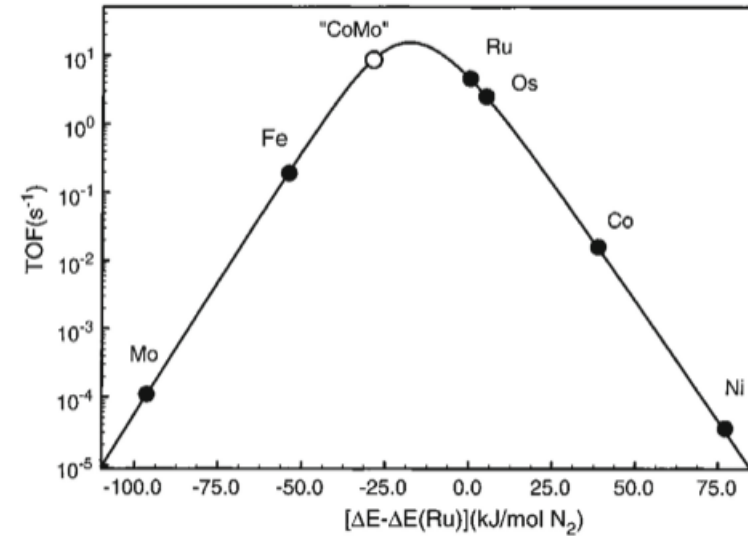
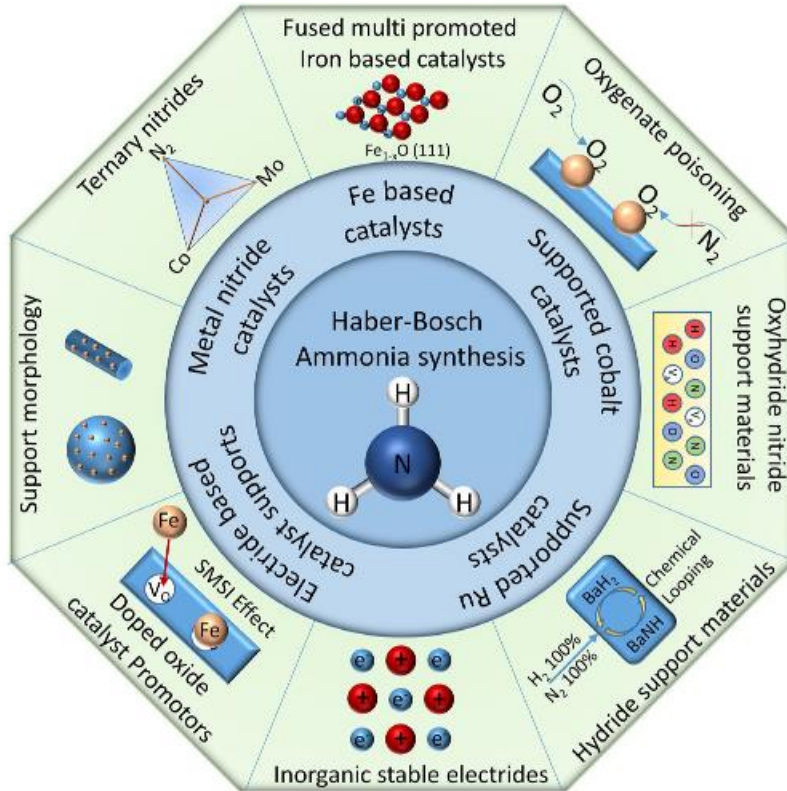

Haber – Bosch proces – procesna shema

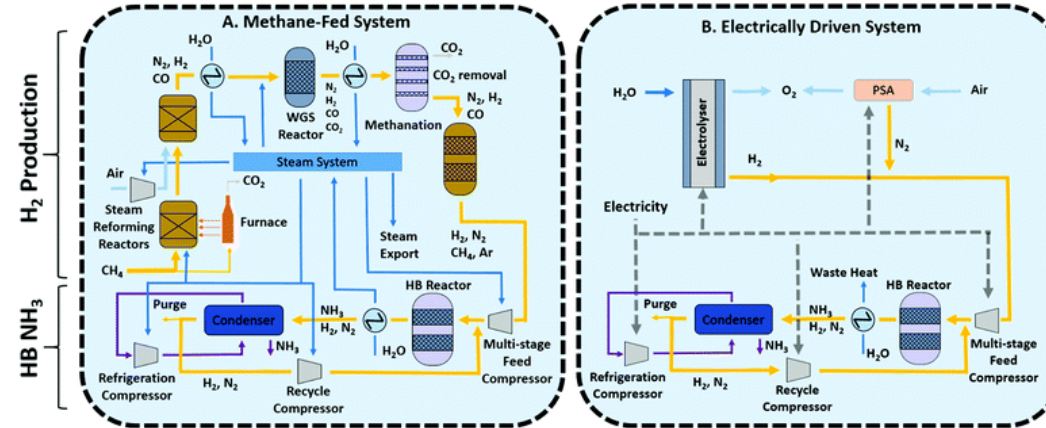
Years	Amount of Ammonia produced (rounded and in thousand tonnes)	Average Price of Ammonia (U.S. dollars per short ton)	World's Total Energy Consumption (Exajoules)
2017	142,000	247	566.66
2018	144,000	281	582.38
2019	142,000	232	587.43
2020	147,000	223	564.01
2021	150,000 (estimated)	510	595.15

Haber-Bosch proces

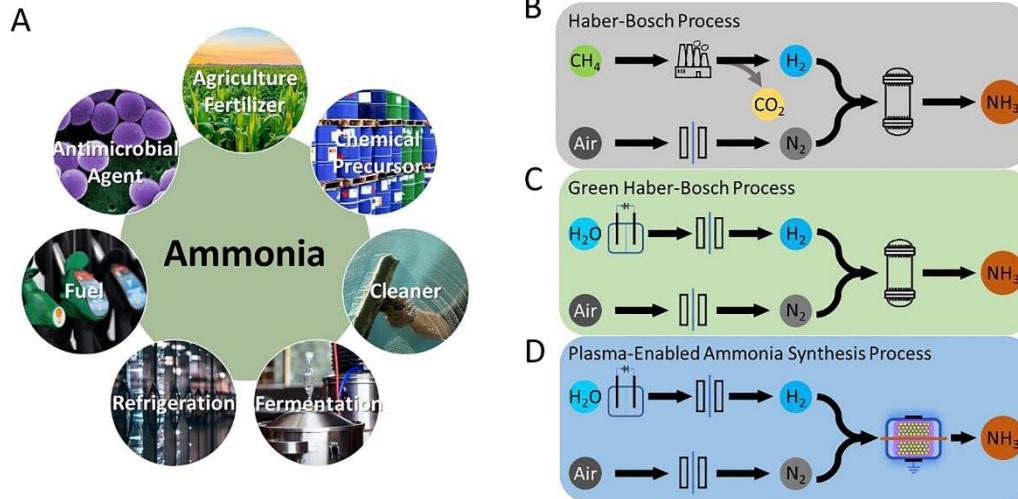

TOF (r. hitrost) za sintezo amonijaka kot funkcija dušikove adsorpcijske energije (400 °C, 50 bar)

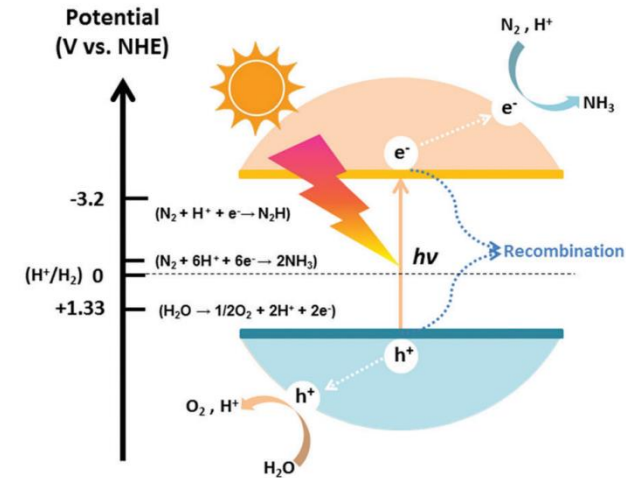
Haber – Bosch proces, prihodnost

C. Smith, A. K. Hill and L. Torrente-Murciano, *Energy Environ Sci*, 2020, **13**, 331–344.

D. Zhou et al., Sustainable ammonia production by non-thermal plasmas: Status, mechanisms and opportunities, *Chemical Engineering Journal*,

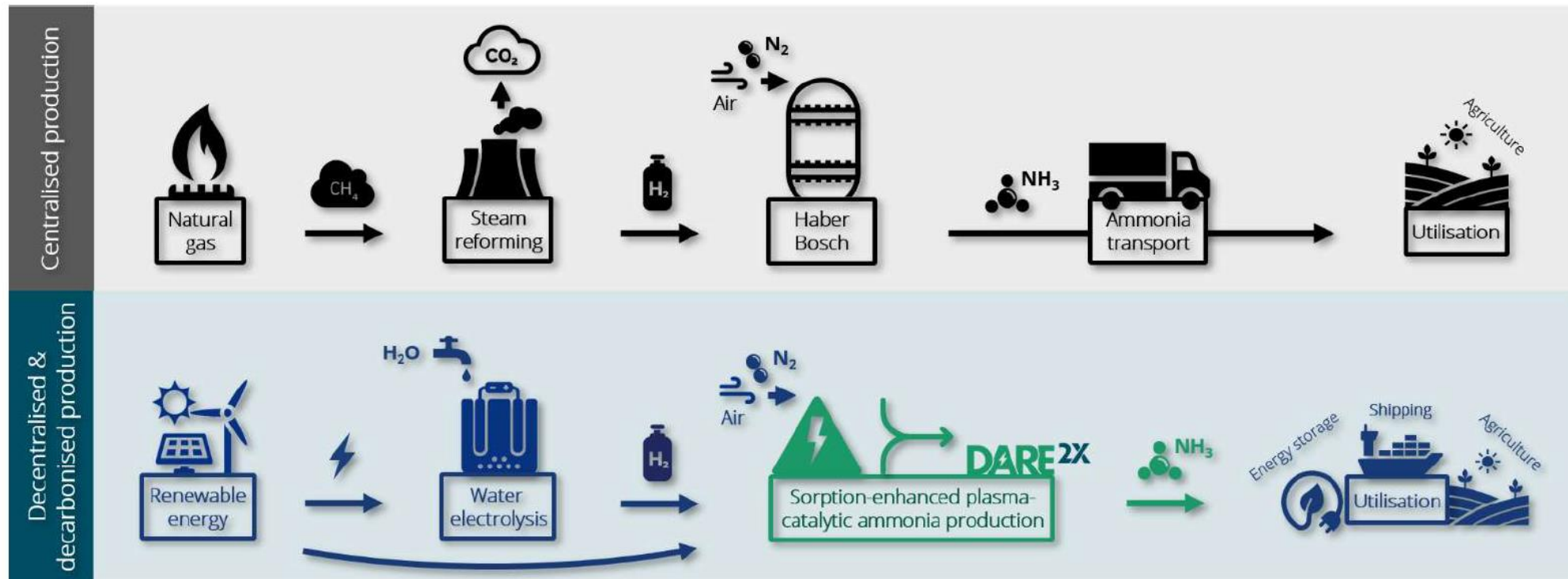
X. Chen, N. Li, Z. Kong, W. Ong, X. Zhao, Photocatalytic fixation of nitrogen to ammonia: state-of-the-art advancements and future prospects, *Mater. Horiz.*, 2018, **5**, 9.

Zelena proizvodnja amonijaka

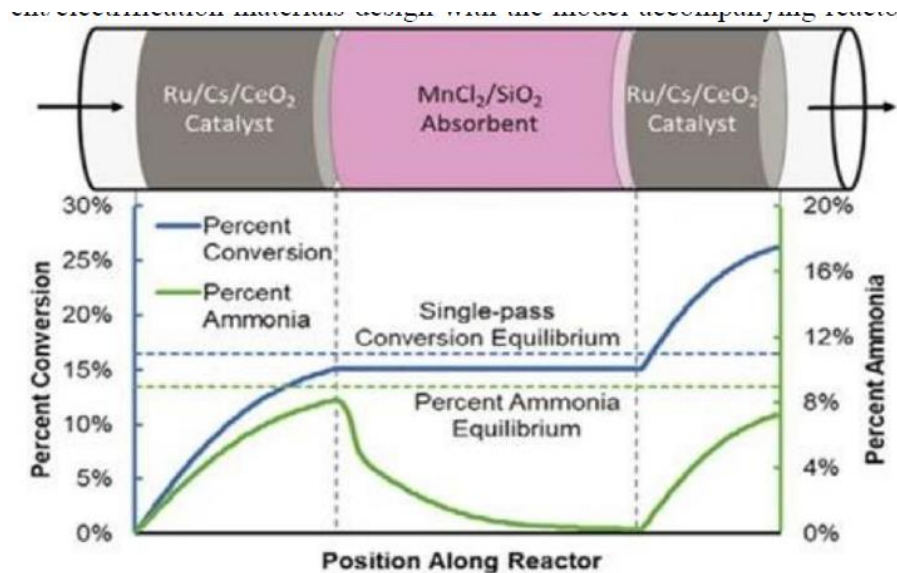
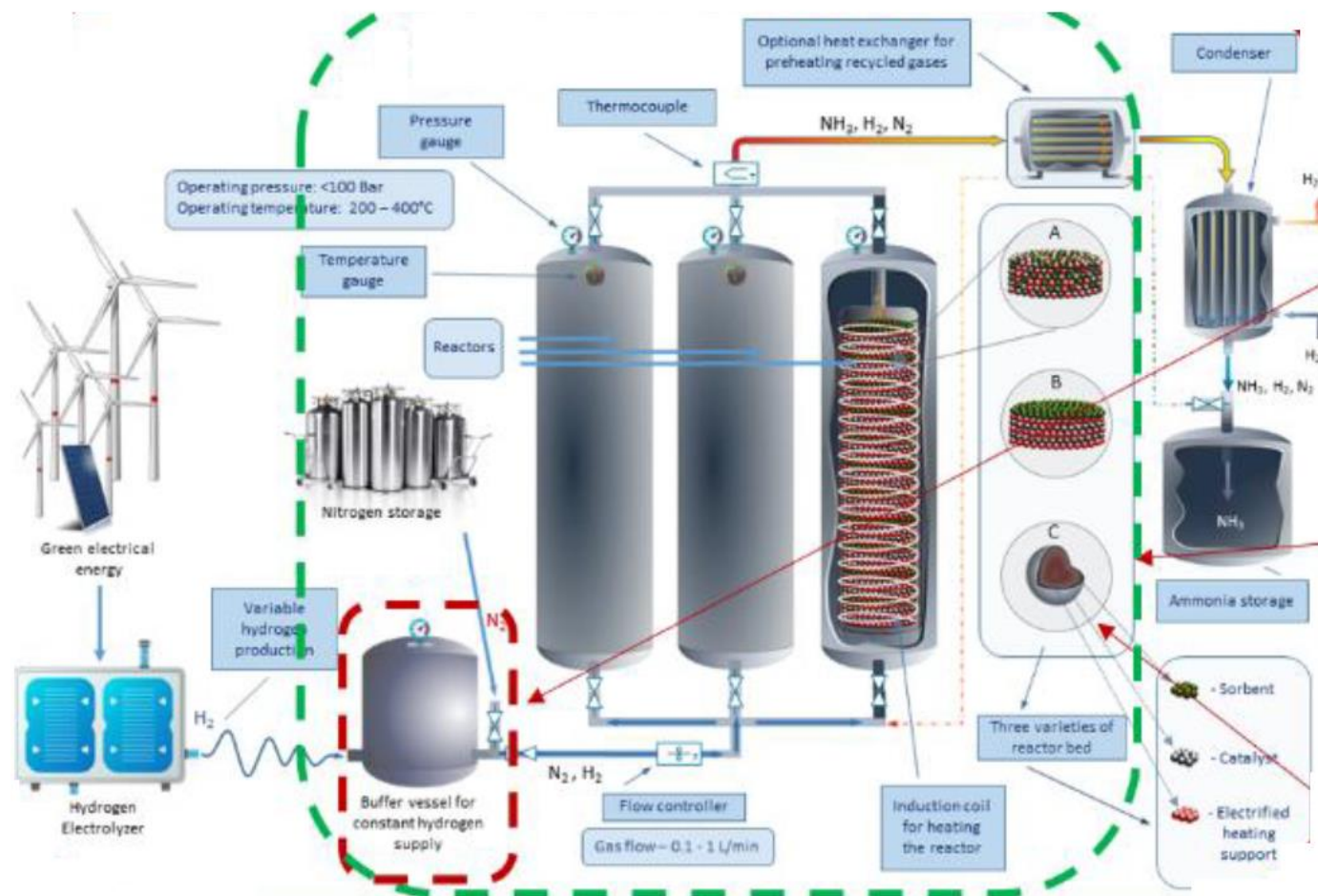
Elektroliza vode iz obnovljive energije

Izboljššan proces proizvodnje amonijaka (dolgoročno shranjevanje)

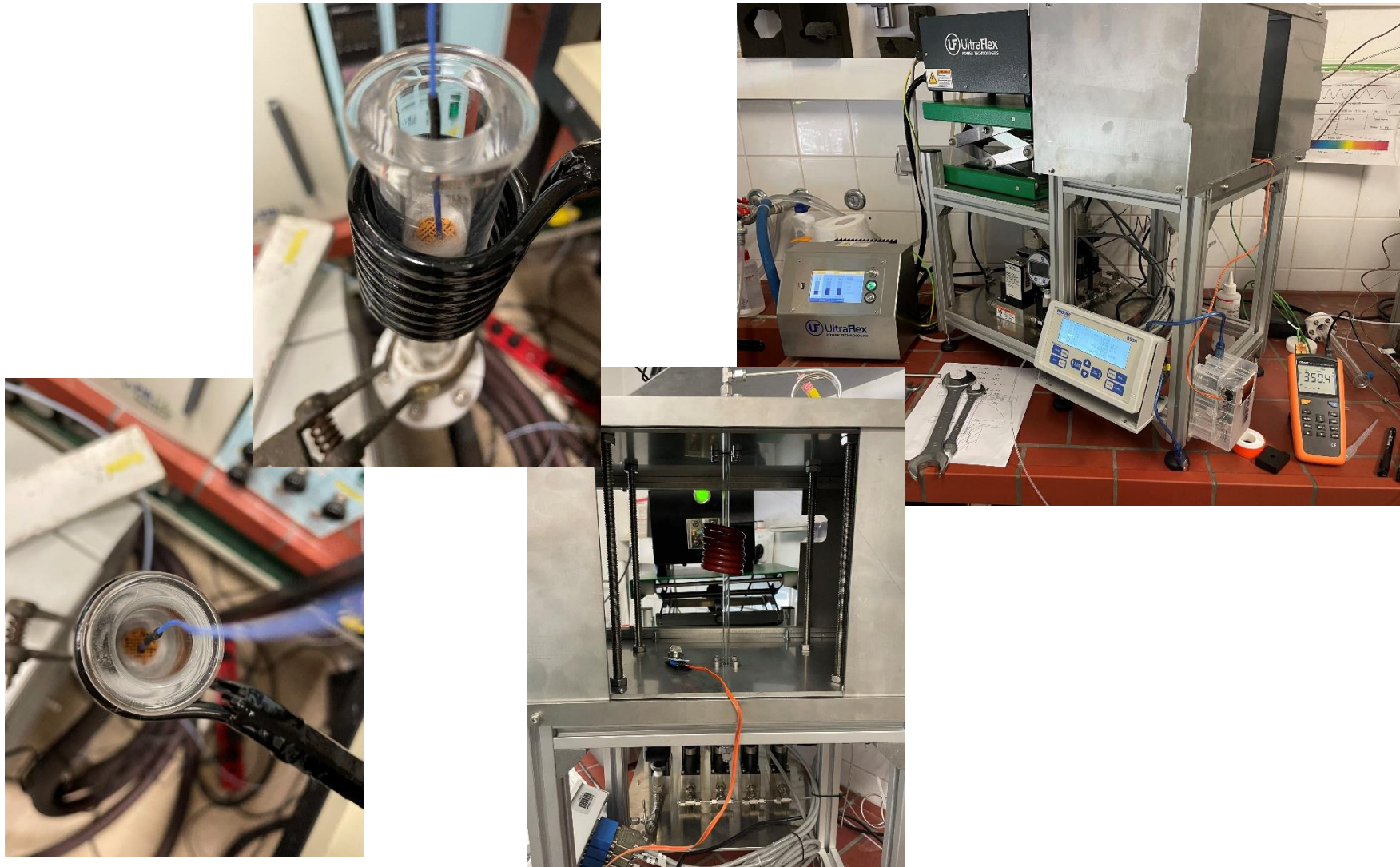
Uporaba amonijaka kot goriva

Zelena proizvodnja amonijaka

Haber-Bosch proces – induktivno gretje

FOTOKATALIZA

- Fotokataliza je trajnostna alternativa termokatalitskim reakcijam.
- Kemijske reakcije se lahko izvede pod milimi pogoji; pri teh se kot dovedeno energijo uporablja sončno energijo.

Koraki fotokatalitskega procesa:

- Fotoekscitacija,
- ločevanje naboja,
- Prenos naboja na aktivna mesta fotokatalizatorja,
- Fotooksidacijske in fotoredukcijske reakcije.

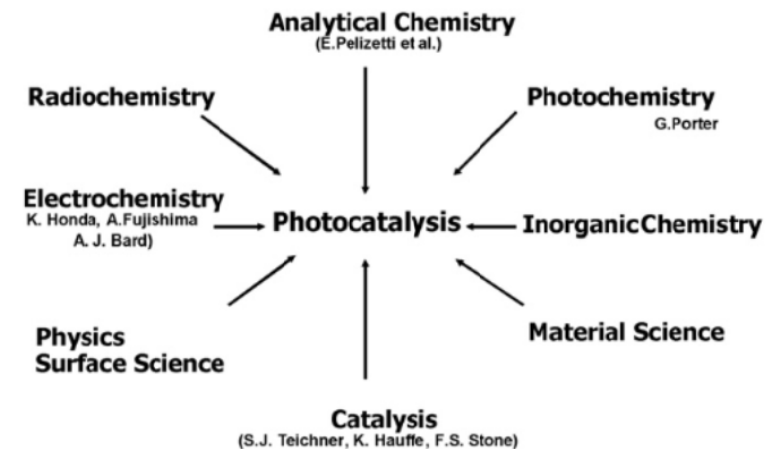
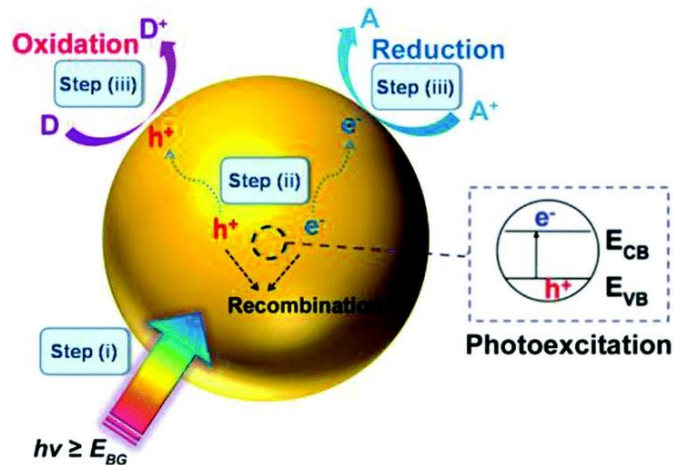

Figure X: Prispevki k fotokatalizi.

[10.1016/j.jphotochem.2010.05.015](https://doi.org/10.1016/j.jphotochem.2010.05.015)

Figure X: Koraki fotokatalitskega procesa.

<https://doi.org/10.1039/C6GC02856J>

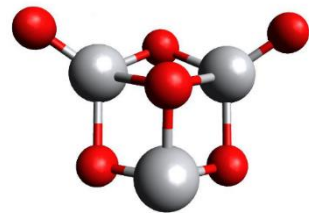
FOTOKATALITSKA SINTEZA AMONIJAKA – Modeliranje na podlagi osnovnih principov

Atomsko modeliranje na podlagi osnovnih principov:

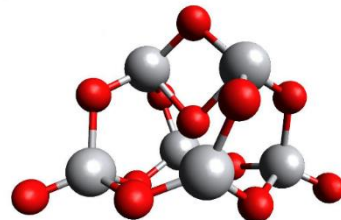
- Izračun osnovnih stanj: **Teorija gostotnega funkcionala (DFT).**
- Izračun vzbujenih stanj : **časovno odvisna DFT (TDDFT), Δ SCF metoda in metoda maksimalnega prekrivanja (MOM).**

Aktivacija N_2 na:

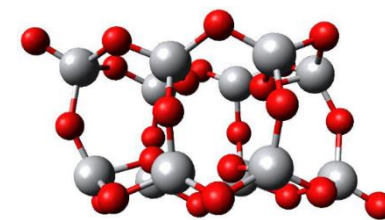
- $(TiO_2)_n$ ($n=1-12$) skupkih.
- $Ru-(TiO_2)_n$ ($n=1-12$) skupkih.

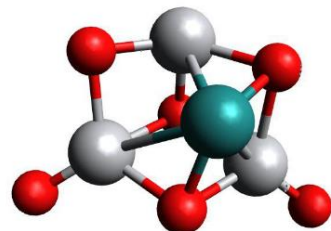
Optimizirana struktura $(TiO_2)_3$

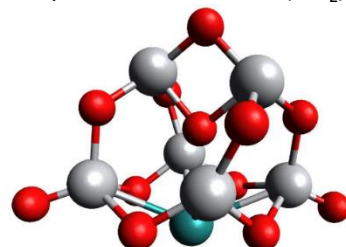
Optimizirana struktura $(TiO_2)_6$

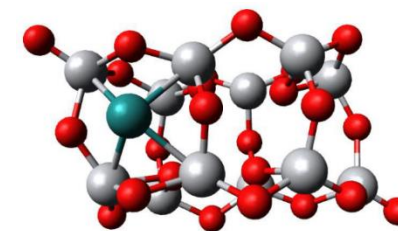
Optimizirana struktura $(TiO_2)_{12}$

Optimizirana struktura $Ru-(TiO_2)_3$

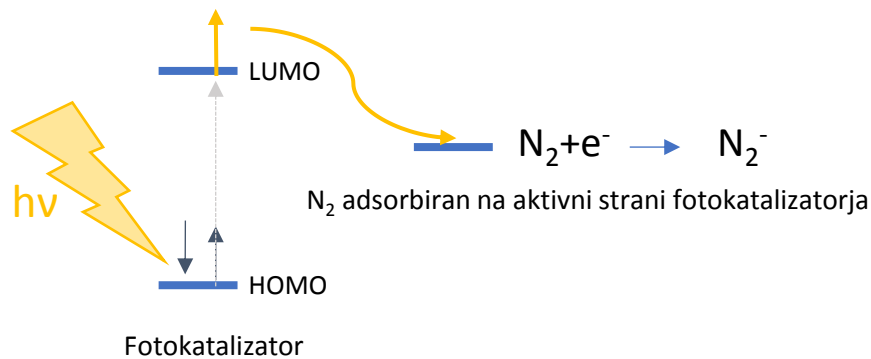
Optimizirana struktura $Ru-(TiO_2)_6$

Optimizirana struktura $Ru-(TiO_2)_{12}$

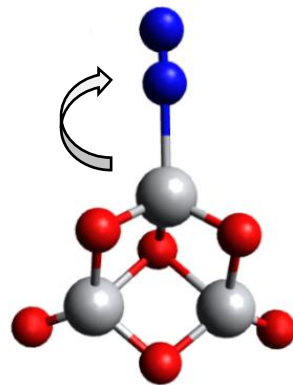
FOTOKATALITSKA SINTEZA AMONIJAKA– Modeliranje osnovnih principov

Simulirana aktivacija N_2 na površini
fotokatalizatorja

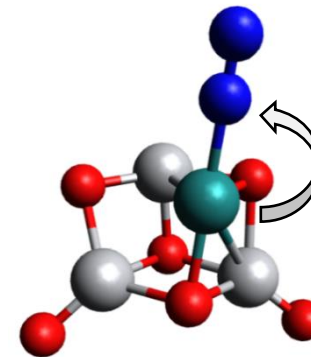

Excitation energies	Izoliran N_2	Izoliran $(TiO_2)_3$
Vzbujeno stanje singleta (ne opt) [eV]	7.01	3.93
Vzbujeno stanje singleta (opt) [eV]	7.53	3.94
Vzbujeno stanje tripleta (ne opt) [eV]	7.05	2.58
Vzbujeno stanje tripleta (opt) [eV]	6.53	2.20

Zanemarljiv
prenos
elektrona (\sim
 $0.00 e_0$)
(osnovno
stanje)

Tok elektronov: od
katalizatorja do
adsorbiranega N_2

Nezanemarljiv
prenos
elektrona (\sim -
 $0.25 e_0$)
(osnovno stanje)

N_2 je aktiviran

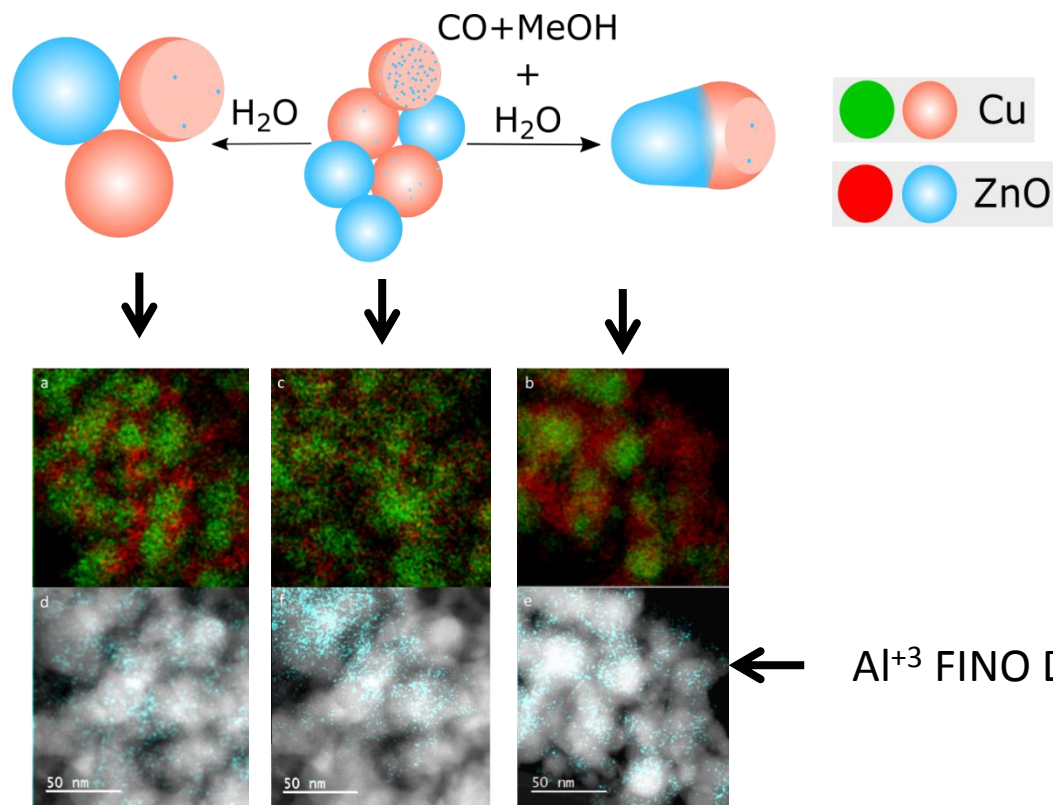
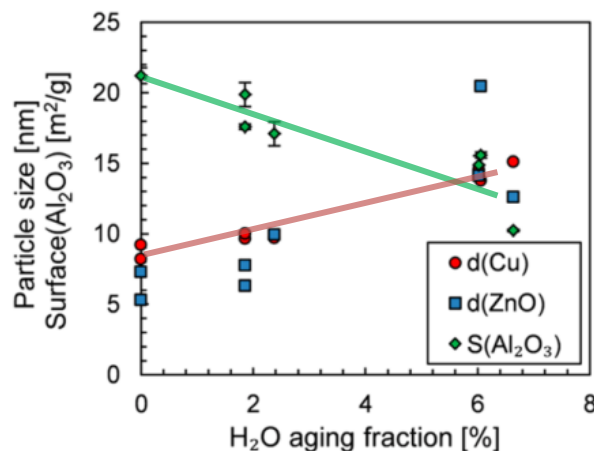
CO₂ CCU: Učinek H₂O na Cu/ZnO/Al₂O₃

Je kakšen učinek na katalizatorju?

Voda povzroči:

- Zmanjšanje površine Al₂O₃,
- Povečanje velikosti delcev Cu**
- Pogojno povečanje velikosti delcev ZnO

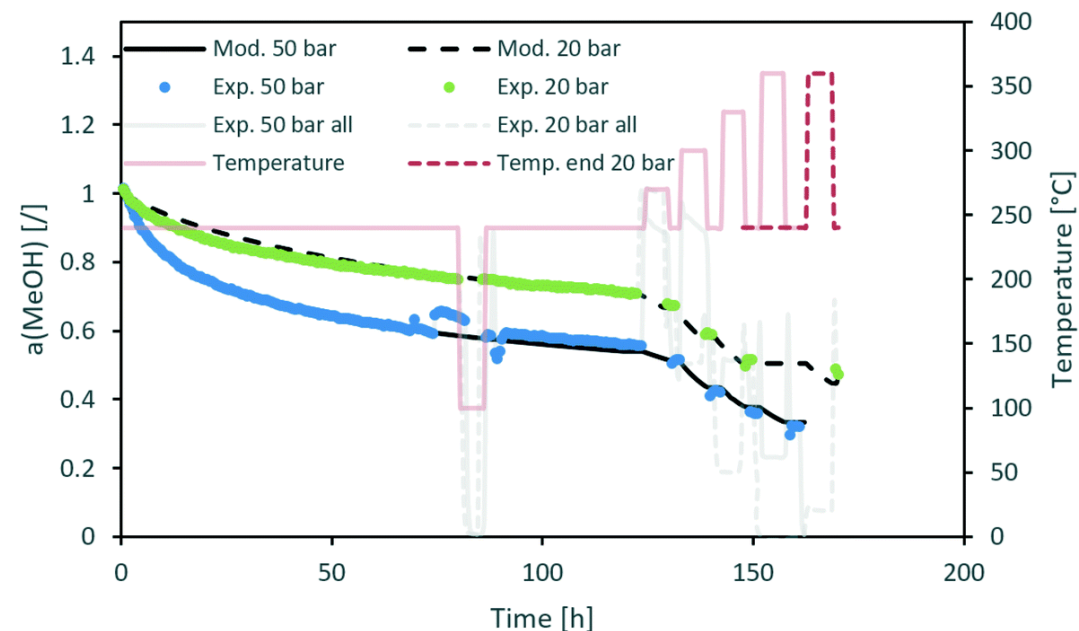
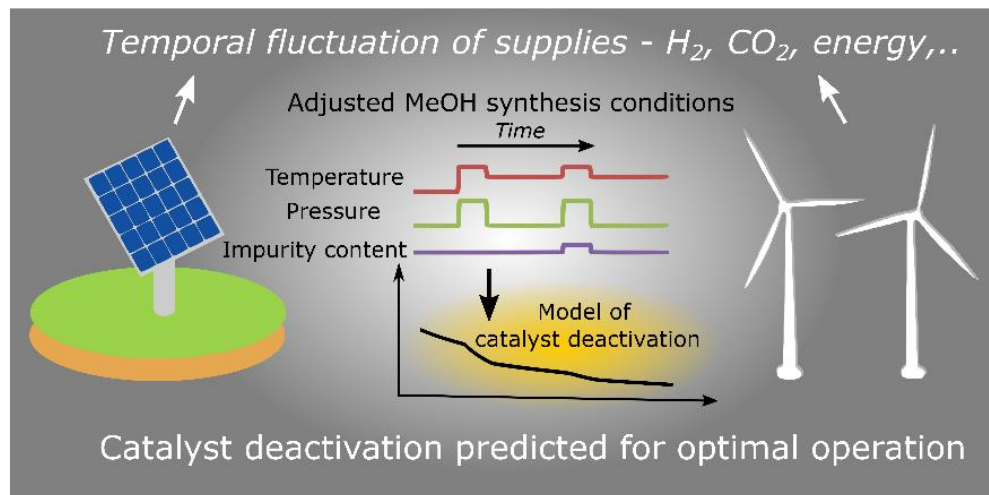
Al³⁺ FINO DISPERGIRAN

CO₂ CCU: Deaktivacijski model na podlagi osnovnega mehanizma

- Reakcijska **temperatura** in **tlak** sta vključena v model **deaktivacije katalizatorja** preko parcialnega tlaka H₂O.

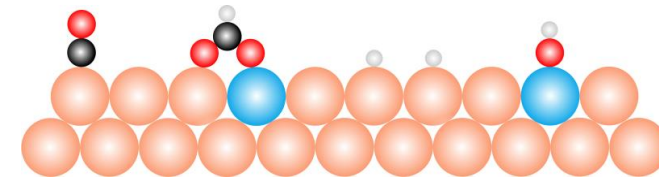
a ... aktivnost katalizatorja:

$$\frac{da}{dt} = -a^{n_M} k_{H_2O} (f p_{H_2O}^0 a)^g$$

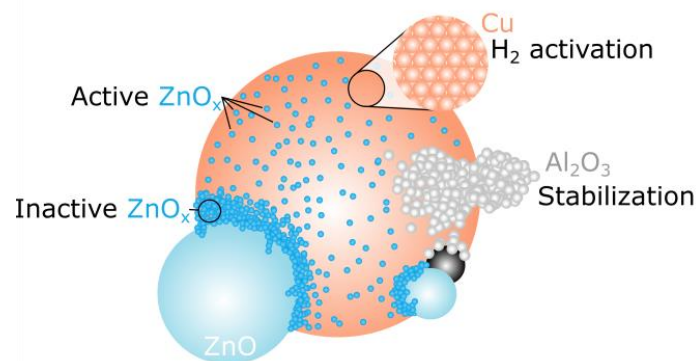
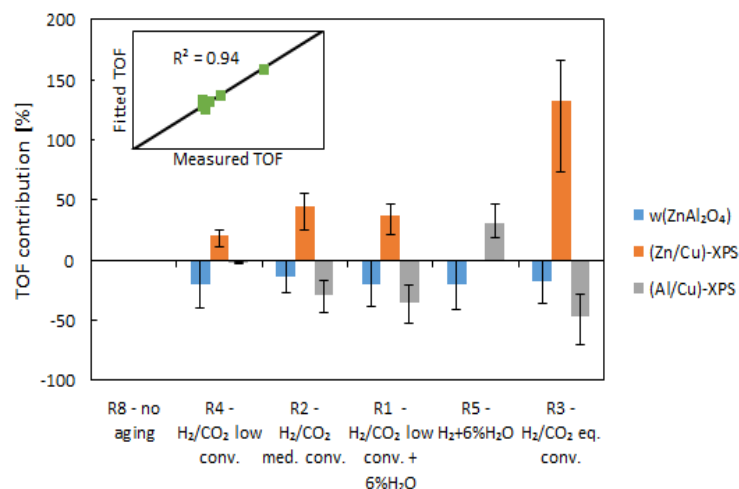

Prašnikar, Likozar, *React. Chem. Eng.* **2022**

CO₂ CCU: Mikrokinetični model konverzije CO₂

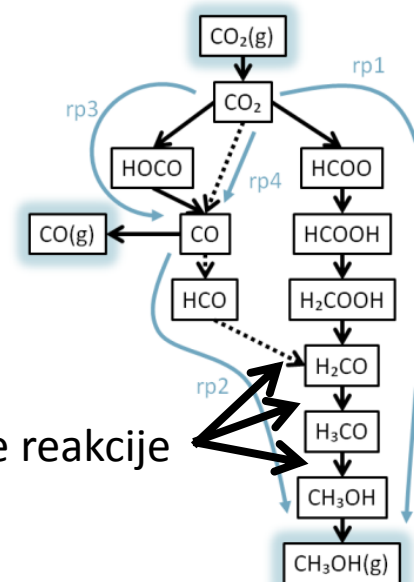

- Najpomembnejši faktor je prekritje Cu (oranžen) s Zn :

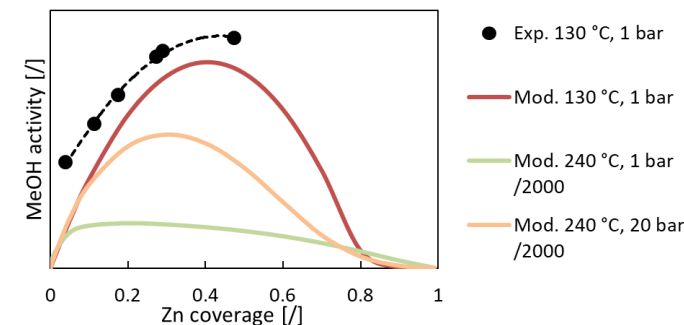
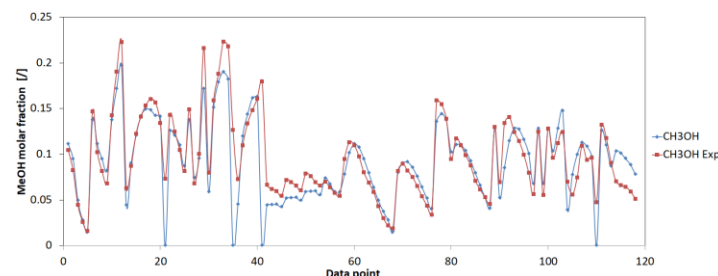
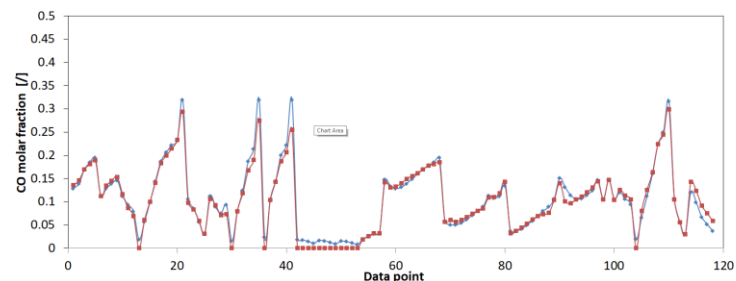

- Razvit in optimiziran večmesten mikrokinetični model
 - Vključitev Zn in Cu aktivnih mest

- Model potrjen na neodvisnih podatkih:

Elementarne reakcije

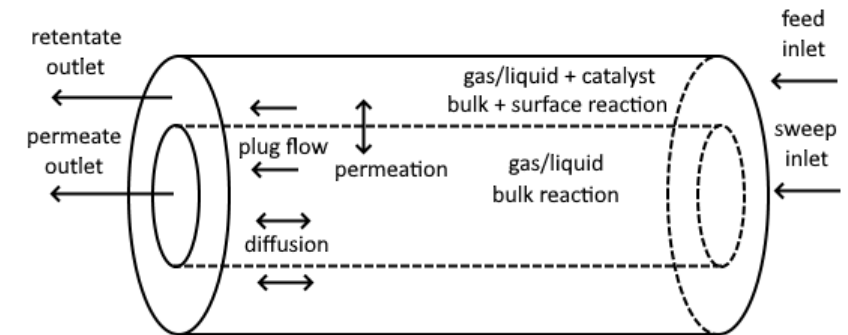

CO₂ CCU: Okrepitev z uporabo membranskega reaktorja

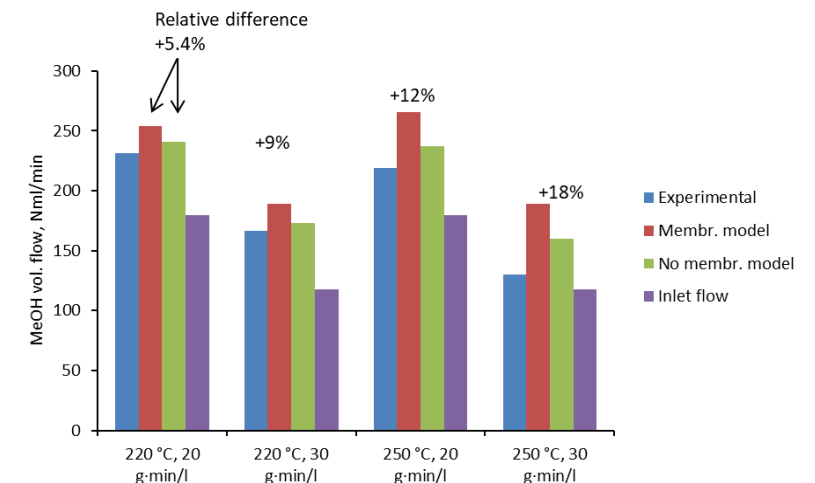
- Test 3 različnih membran na α -aluminijev oksidnih cevkah (NIC-TNO sodelovanje):
 - APTES-PA membrana
 - SPEEK-PI membrana
 - BTESE membrana

- Model razvit glede na mikrokinetiko:

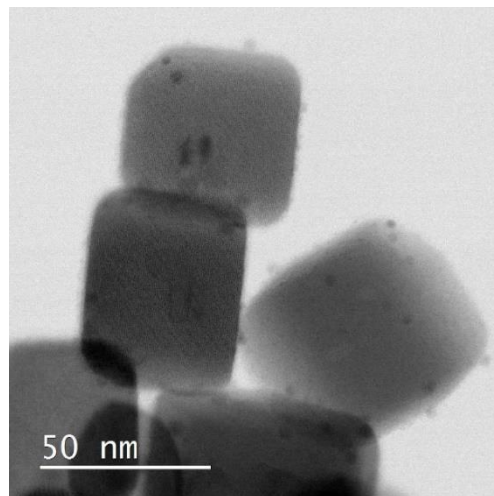
Opazimo >6 višje permeance H₂O kot H₂ v primeru APTES-PA

- Programska oprema [razvita](#) za [hitro](#) mikrokinetično reševanje: **CERRES** (0D, 1D 2D problemi)

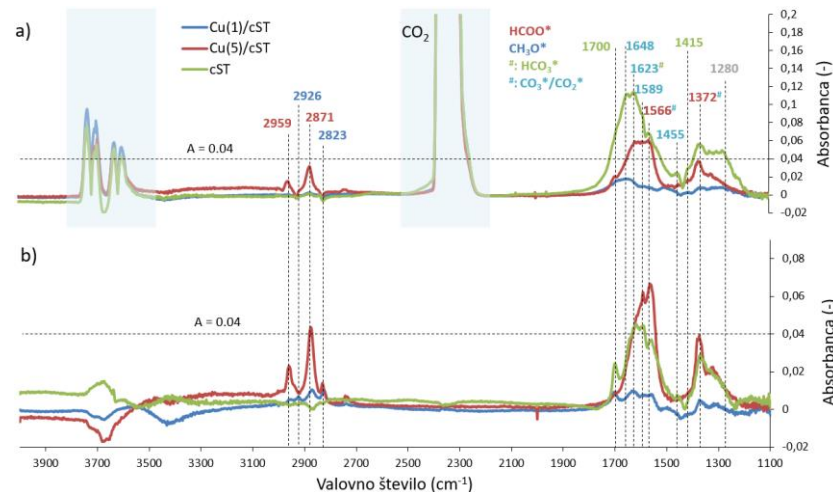
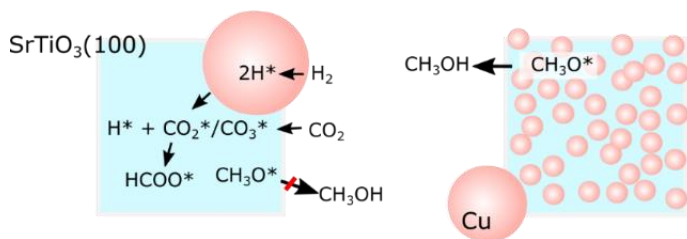
CO₂ CCU: Eksperimenti na modelnem katalizatorju Cu/SrTiO₃(100) in bimetalu Cu-Zn MOF-74

- Cu nanešen na SrTiO₃ nanocevke nanokocke z izpostavljeno (100) ploskvijo.
- Glavni intermediati so HCOO* in CH₃O* kot identificirano z DFT analizo
- Prisotnost Cu v SrTiO₃ znatno zmanjša zmožnost adsorpcije CO₂ significantly (faktor 50) v prisotnosti mešanice H₂/CO₂.
- Prelivanje vodika čez SrTiO₃ povzroči nastajanje HCOO*, vendar neCH₃O* (samo na Cu)

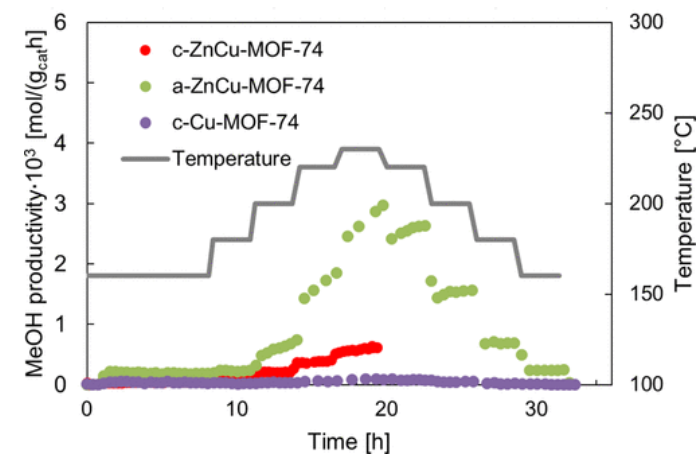
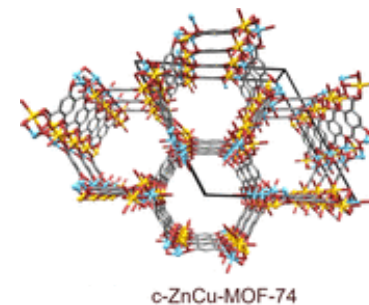
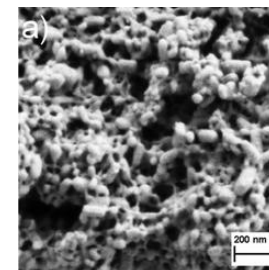

Cu(5)/cST

Cu(1)/cST

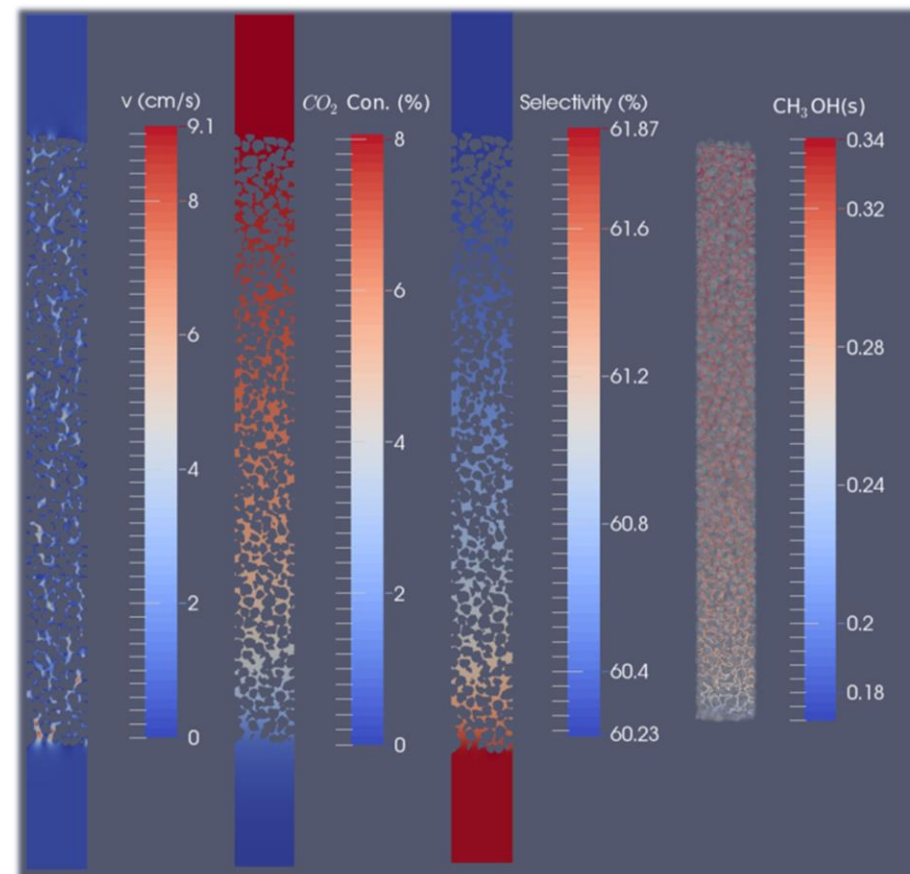
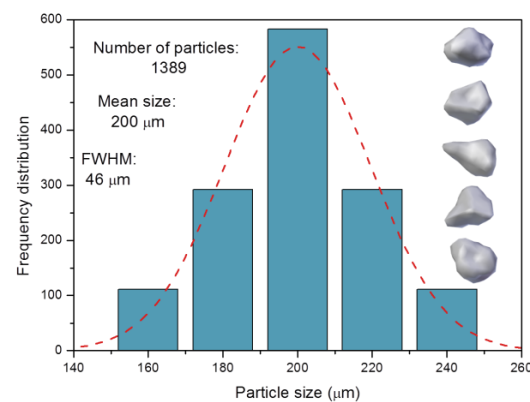
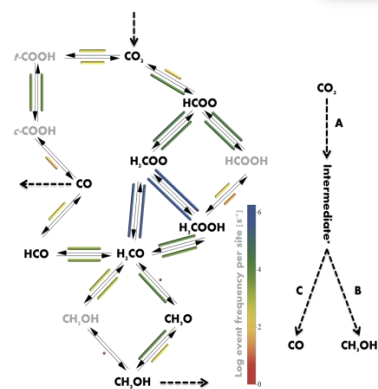
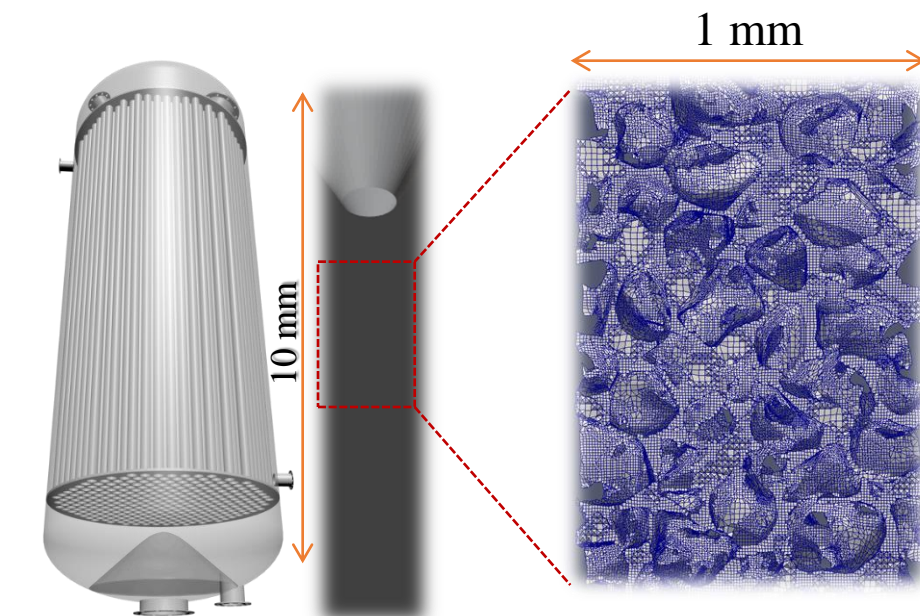
- Karakteriziran in ocenjen CuZn MOF-74 pripravljen z razširljivo mehanokemijsko sintezo.
- Amorfizacija poveča sintezno aktivnost MeOH.

Stolar, Prašnikar, *et al.* ACS Appl. Mater. Interfaces **2021**

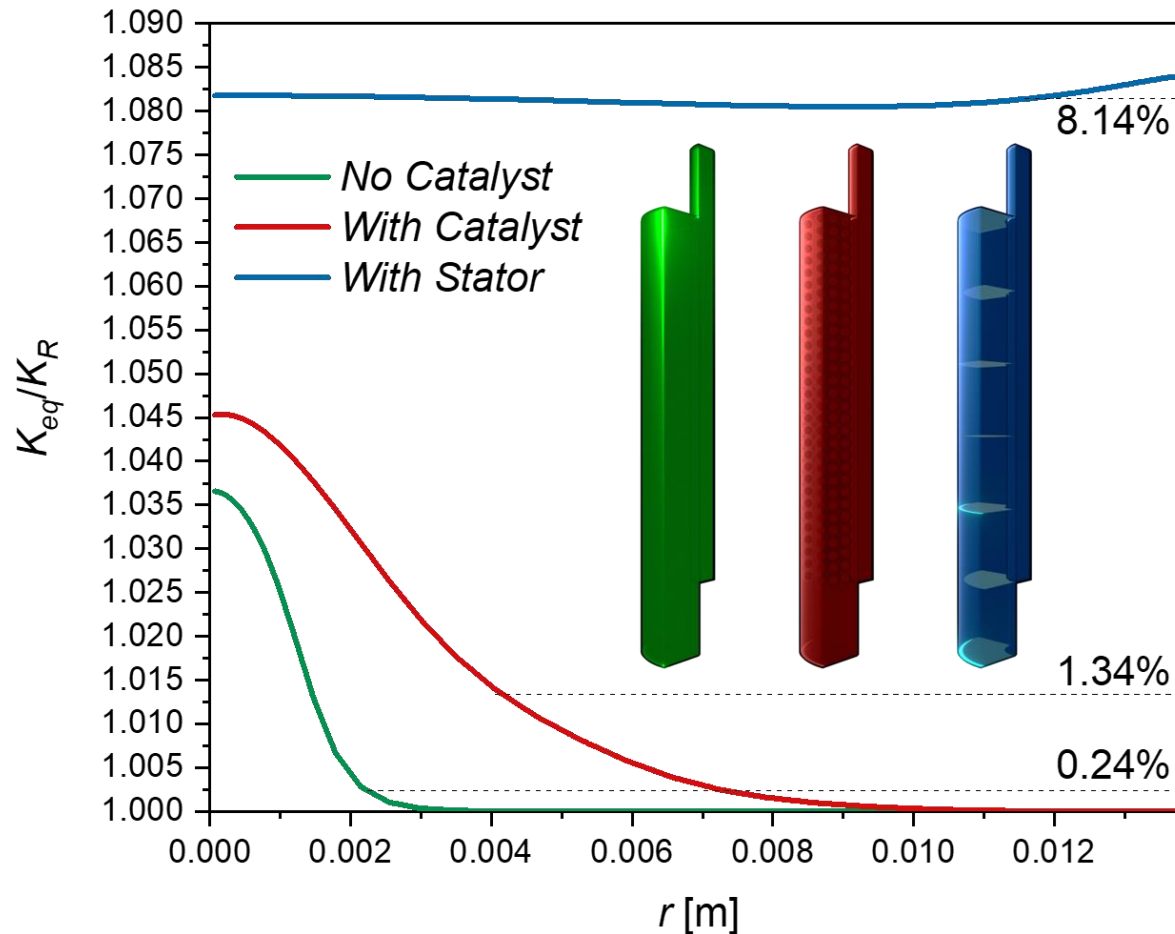
Večstopenjsko modeliranje: hidrogeniranje CO_2

Potek dela CFD simulacij

Večstopenjsko modeliranje: hidrogeniranje CO₂

Optimizacija membranskega reaktorja

Premik kemijskega ravnotežja v membranskem reaktorju:

Prepoznavanje problema:

- Zaradi visokih koncentracijskih gradientov večina membranskih reaktorjev ne pripomore k premiku kemijskega ravnotežja

Katalitski membranski reaktor:

- Katalitski delci izboljšajo radialen masni prenos, vendar ima premik ravnotežja še vedno največji vpliv blizu membrane

Membranski reaktor s statičnim mešalom:

- Statično mešalo premika kemijsko ravnotežje skozi celoten reaktor